

**UNIVERSITY
OF TURKU**

This is a self-archived – parallel-published version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details. When using please cite the original.

AUTHOR Veli Pekka Toropainen

TITLE Matti ja Maria Loimaan käräjillä

YEAR 2025

VERSION Author's accepted manuscript

CITATION Toropainen, Veli Pekka 2025: Matti ja Maria Loimaan käräjillä. - Aninkainen 29 (3): 37-40.

Matti ja Maria Loimaan käräjillä

Veli Pekka Toropainen

Tämä on kertomus Mattin ja Marian käymistä oikeusjutuista, joiden kautta he hoitivat tilansa asioita. Se on kuvaus siitä, miten paljon meidän esivanhemmistamme on jäänyt tuomiokirjamateriaalia. Matti on Matti Jaakonpoika Paavola, joka kastettiin 13.9.1703 Loimaalla. Hänen vanhempansa olivat Korven kylän Lassin eli Paavolan talollinen Jaakko Lassinpoika Paavola ja Kerttu Sipintytär. Matti kuoli Paavolassa 18.1.1776. Maria on hänen 5.12.1731 Loimaalla vihitty puolisonsa Maria Pertuntytär Mattila, jonka vanhemmat olivat talollinen Perttu Simonpoika Ennukka eli Mattila ja Aune Tuomaantytär Sorri Metsämaan kylästä. Maria syntyi 9.2.1714 Metsämaan Mattilassa ja kuoli 29.4.1782 Paavolassa.

Loimaan pitäjänkirjuri Johan Welonius valitti tammikuussa 1730, että hänen omistamansa Korven Markulan tilan rakennuksille tuli vahinkoa, kun kylän karjakuja kulki niiden vieritse joen rannassa. Siksi hän vaati naapureitaan Mikko Ruotusta, *Matti Paavolaa*, Heikki Viipuria ja Risto Isotaloa vastuuseen ja siirtämään karjansa kulun sille karjakujalle, joka kulki läheltä Ruotusta. Naapurit vastustivat siirtoa, sillä kyseinen kuja oli ahdas ja aivan epäsoviva, sillä silloin karjaa varten olisi tarvinnut rakentaa lautta joen yli. Nyt he saattoivat käyttää hyväkseen siltaa, joka jo vanhastaan oli sijainnut kylän siinä päässä. He saivat luvan käyttää vanhaa tietä, mutta heidän tuli rakentaa silta niin, ettei pitäjänkirjurille aiheutunut vahinkoa karjakujasta.¹

Helmikuussa 1737 tuomittiin Korven talollisille *Matti Paavolalle*, Mikko Jaakonpoika Ruotukselle, Jaakko Paavonpoika Vahakoskelle ja Risto Simonpoika Isoperheelle pitäjänkirjuri Johan Weloniukselta 14 hopeataalaria sillan rakennuskustannuksia ja kärjäkuluja kaksi hopeataalaria. Welonius ei ollut itse saapunut vastaamaan haasteeseen Korven sillan rakennuskustannuksista.²

Tammikuussa 1741 tutkittiin asiaa, jossa sotamies Matti Bergström oli tunnustanut sekaantuneensa eläimeen kaksi kertaa vuonna 1736, ensin sotamies Taneli Mörtin hiehoon ja sitten korpraali Hornaeuksen lehmään. Lisäksi hän oli sekaantunut Korven kylässä mm. pitäjänkirjuri Johan Weloniuksen kolmeen lehmään, mustaan, mustankirjavaan ja punaiseen sekä kahteen tammaan, punaiseen ja ruskeaan. *Matti Lassila* ja hänen vaimonsa *Maria Pertuntytär* eivät tienneet asiasta mitään. He kertoivat, että heillä oli ollut Bergströmin palveluksessa Weloniuksella punainen tamma ja hevonen.³

Tammikuussa 1743 Korven Jaakko Erkinpoika Anttila valitti, että kylän muut isännät Heikki Viipuri, Risto Isoperhe, Jaakko Isoperhe, *Matti Paavola*, Mikko Ruotus ja pitäjänkirjuri Welonius olivat antaneet paimenensa ajaa karjan hänen omistamalleen Korpisuon niitylle. Tästä oli koitunut kymmenen talvikuorman vahinko. Isännät sanoivat, että tämä oli tapahtunut heidän tietämättään, mutta kukin halusi silti korvata Anttilalle viisi leiviskää heiniä.⁴

Tammikuussa 1747 Matti valitti naapureistaan Johan Weloniuksesta, Heikki Viipurista ja Mikko Ruotuksesta, että nämä olivat purkaneet sen aidan, joka erotti *Paavolan* yksityisen kymmenen kapin peltolohkon kylän pelloista.⁵ Marraskuussa 1747 Matti Paavolan piti ajaa asiaansa oikeudessa, mutta

¹ KA (Turku), Loimaan käräjät 27.1.—29.1.1730, 118v—120v. Tässä artikkelissa käytettyjen Tyrvään tuomiokunnan tuomiokirjojen alkuperäisten tuomiokirjojen kappaleet ovat Kansallisarkisto Turun säilytettävänä.

² KA, Loimaan käräjät 22.—24.2.1737, 29v—30 § 32; Vuoden 1734 laki RakC 25:8: Caickein, joilla maalla taloja on, eli niitä pitävät, pitää tietä tekemän ja siltoja rakendamän, ja ei Cuningan cartanotcan, eikä latocartanot pidä sijtä wapaat oleman. Jocaisen pitää saaman jacons osan jälken cuin hänellä kyläsä on, ja cuin caikille soweljammaxi lange: Ja pitäkön Cuningan Käskynhaldia sijtä waarin, ettei yhtä enämmän rasiteta, cuin toistacan. Caupungit tehkön ja pitäkön tiet ja sillat, nijn cauwas cuin Caupungin tiluxet ulottuwat.

³ KA, Loimaan käräjät 15.—20.1.1741, 20—35 § 27.

⁴ KA, Loimaan käräjät 24.—28.1.1743, 78v—80, § 27.

⁵ KA, Loimaan käräjät 9.1.1747, 50—53 § 32.

hän oli niin humalassa, ettei hän kyennyt kunnolla puhumaan. Hänelle määrättiin viiden hopeataalarin sakko juopumuksesta ja käräjät lopetettiin, koska tämä oli viimeinen juttu ja alkoi sunnuntain odotus.⁶ Tammikuussa 1748 *Matti Paavola* ilmoitti, että hän halusi luovuttaa puolet edesmenneen lankonsa sotamies Matti Dahlin kylänmiesten luvalla viljelleestä peltokappaleesta naapureilleen perintöratsutilallinen Johan Weloniukselle ja talollinen Mikko Ruotukselle. Tämä johtui siitä, että he olivat riidelleet samasta kappaleesta. Nämä lupasivat puolestaan siirtää peltonsa aitaan niin, että puro, joka tulvi keväisin pelloille, tulisi aitauksen sisäpuolelle ja se kunnostettaisiin sen myötä.⁷

Elokuussa 1750 jaettiin kuusi vuotta aiemmin kuolleen sotamies Matti Dahlin huomattavaa jäämistöä. Perillisinä olivat Dahlin vaimon veli *Matti Paavola* Korvesta, hänen sisarpuolensa lautamies Juha Heikinpoika Puntarin vaimo Aune Eskontytär Raikkolasta ja Dahlin veljentytär Anna Erkontytär Tammelan Kiipusta. Anna oli aviossa Aatami Heikinpojan kanssa. Aune oli saanut perinnöstä vain 63 taalaria ja Anna myös 63 taalaria. He väittivät, että loppu omaisuus oli Matti Paavolan hallussa. Paavolan valtuutettu varalääninviskaali Karl Johan Svahnstrup ilmoitti, että perilliset olivat sopineet Dahlin lesken Kirsti Jaakontyttären kanssa, että tämä maksaisi heille ne summat, jotka he olivat saaneet, ja he olisivat sen jälkeen irti lopusta perinnöstä. He myönsivät tehneensä tällaisen sopimuksen, mutta se liittyi siihen, että pesässä piti olla vain 300 kuparitaalaria. Oli kuitenkin osoittautunut, että omaisuutta oli enemmänkin. Sopimuksen todistajien mukaan kantajat eivät olleet tehneet mitään varausta mahdolliseen enempään omaisuuteen. Lopulta asiassa sovittiin niin, että Mattila maksoi Aatamille vielä 15 taalaria ja todistajan palkkion.⁸

Elokuussa 1750 *Matti Paavola* esitti sisarensa testamentin, jonka oli allekirjoittanut Loimaan papistonapulainen Johan Brunnerus 29. huhtikuuta 1750. Sen mukaan Kirsti jätti omaisuutensa kunniallisia hautajaisia ja ruumissaarnausta vastaan veljelleen Matille ohi muiden perillisten. Tämän tuli kuitenkin luovuttaa Kirstin vaatteet ja 12 kuparitaalaria heidän edesmenneen veljensä Jaakon tyttäreille Vapulle. Lisäksi Matin tuli järjestää Vapun häät Kirstin perinnöllä. Testamenttia ei voitu valvoa ennen kuin muut Kirstin perilliset olisivat saapuneet käräjille.⁹

Maaliskuussa 1753 tuli oikeuden eteen *Maria Paavola*, ja kantoi vanhuudenheikon miehensä *Matti Jaakonpojan* puolesta Lähteen ratsutilallinen Erkki Jaakonpoika Alataloa ja 15-vuotiasta piika Riitta Heikintytärtä vastaan. Riitta oli palvellut edellisenä vuonna Paavolassa, mutta ei ollut sanonut irti palvelussuhdetta lailliseen aikaan. Maria oli antanut edellisen Laurin messun aikaan Riitan äidille Aune Pertuntyttärelle joitakin kyynäriä palttinaa Riitan pestiksi kuluvalle vuodelle. Riitta oli kuitenkin muuttanut Mikkelin messun aikaan Lähteelle palvelukseen ja Maria halusi saada hänet nyt takaisin vuoden loppuun saakka. Riitta, joka oli täyttänyt 15 vuotta Mikkelin messun päivänä, selitti isänsä, eronneen sotamies Heikki Antinpojan Metsämaalta kanssa, että tytär ei ollut saanut Marialta uutta pestiä. Hän halusi pysyä Lähteellä. Kirkkoherra Gustaf Haartmanin todistuksen mukaan Riitta oli lisäksi oppinut lukemaan Lähteellä ja saanut opetusta kristinuskossa. Erkki ilmoitti, että hän oli pestannut Riitan ilman lupaseteliä edellisestä palveluspaikasta, mutta että hän halusi silti pitää tämän palveluksessaan. Koska he olivat rikkoneet palvelusasetusta, tuli Erkin maksaa sakkoa 10 hopeataalaria ja Riitan istua vedellä ja leivällä neljä vuorokautta.¹⁰

Maaliskuussa 1754 *Matti Paavola* oli antanut haastaa käräjille naapurinsa Heikki Tuomaanpoika Viipurin. Viipuri oli rakentanut rakennuksiaan Paavolan tontin viereen, mutta ei halunnut aidata pihaansa niin, että hänen karjansa olisi pysynyt poissa Paavolan pihamaalta. Lisäksi Viipurin karjasuojan ikkunaluukut olivat Paavolan pihalle päin. Paavolan vaimo *Maria Pertuntytär*, joka ajoi

⁶ KA, Loimaan käräjät 4.–7.11.1747, 691–691v.

⁷ KA, Loimaan käräjät 11.1.1748, 39–40.

⁸ KA, Loimaan käräjät 20.–25.8.1750, 218–222 § 12.

⁹ KA, Loimaan käräjät 20.–25.8.1750, 239–239v; Vuoden 1734 laki PerC 17:4: Caicki ansaitut maat, ja peritty eli ansaittu irtainen calu, mahta maan Lain jälkeen pois annettaa, eli testamenterattaa, kenelle tahtons, suculaiselle eli wieralle, lapsille eli muille perillisille: Cuitengin cusa wallan alaisia lapsia on, joilla ei ole mitän elatuxexi ja ylöscaswattamisexi, niijn pitä heille ensist, säädyn ja arwon jälkeen, niijn paljo jätettämän, cuin Tuomari cohtullisexi löytä, sijhen asti että he taitawat itzens elättää.

¹⁰ KA, Loimaan käräjät 20.–26.3.1753, 422v–424.

asiaa oikeudessa, sopi Viipurin kanssa niin, että tämä rakentaisi aidat ja tukkisi heidän pihalleen avautuvat ikkuna-aukot. Samalla Maria Pertuntytär ja Heikki Viipuri pyysivät katselmusta niille kaskimaille, joita molemmat olivat aiempina vuosina kaataneet yhteismaalle. Samalla tuli tarkastaa, etteivät he olleet kaataneet kyseisillä mailla tukkeja tai mastopuita.¹¹

Helmikuussa 1756 ilmoitettiin, että kruununvouti Anders Berend Gadd ja lautamiehet Simo Juhanpoika Yli-Tuomola Metsämaalta ja Tuomas Tuomaanpoika Harakka Mannisista olivat suorittaneet verollepanokatselmuksen 25. lokakuuta 1755 Korven *Paavolan* tilalla, kuten maaherra Jean Georg Lilljenberg oli määrännyt 11. huhtikuuta 1755. Tämä liittyi siihen, että augmentin isäntä Matti Jaakonpoika Paavola aikoi ostaa tilansa perinnöksi. Paavolan vaimo Maria Pertuntytär esitti katselmuskirjan oikeudelle ja se luettiin suomeksi. Kun asiassa ei ollut huomautettavaa, käskettiin vaimoa toimittamaan se kuninkaan tuomiovaltaiselle asian jatkokäsittelyä varten.¹²

Maaliskuussa 1758 nimismies Johan Asproth syytti Korven *Matti Paavolaa* ja saman kylän ratsutilallisen leskeä Anna Erkintytär Isoperhettä luvattomasta viinanpoltosta. Nimismiehen helmikuussa 1758 takavarikoima paloviinapannu kuului puoliksi syytetyille. Viinaa heillä ei enää ollut, vaan kaikki oli jo nautittu. Kummallekin määrättiin kymmenen hopeataalarin sakko ja pannu rikottavaksi sekä toimitettavaksi lääninkansliaan kruunulle lunastettavaksi. Tuomitut vakuuttivat kykenevänsä maksamaan sakkonsa.¹³ *Matti Paavola* oli antanut haastaa samoille käräjille naapurinsa Heikki Tuomaanpoika Viipurin käräjille vastaamaan siitä, ettei tämä ollut käräjien 12. elokuuta 1754 antaman päätöksen mukaisesti peittänyt Paavolan pihaan antavia luhdin valoaukkoja ja kahta aitaamatonta aukkoa, joista Viipurin siat ja muut eläimet pääsivät Paavolan pihalle. Asia sovittiin niin, että Viipuri tukkisi aukot heti palattuaan käräjiltä kotiin.¹⁴

Maaliskuussa 1760 Korven isännät Heikki Ruotus, Antti ja Antti Isoperhe, *Matti Jaakonpoika Paavola*, Sipi Viipuri sekä Antti ja Kustaa Markula syyttivät Pieti ja Jaakko Einoa sekä Perttu ja Jaakko Hiukkaa Urjalan Ryssbölen kylästä siitä, että nämä olivat korjanneet salaa heille kuuluvalta Vänjäkydön niityltä seitsemän talvikuormaa heiniä. Asia lykättiin seuraaville käräjille, sillä kaikkia todistajia ei ollut saatu paikalle. Pieti Eino ei ollut myöskään saapunut paikalle vastaamaan yksin häntä kohtaan esitettyyn syytteesen. Hän oli nimittäin polttanut kaskan Korven kylän maille.¹⁵ Joulukuussa 1761 jatkettiin Korven kylän ja Urjalan Ryssbölen riitaa mastopuiden kaatamisesta Korven metsässä.¹⁶

Maaliskuussa 1760 olivat Korven talolliset, mukana *Matti Paavola*, haastaneet käräjille saman kylän Heikki Ruotuksen. Kun asia huudettiin esille, olivat Antti Isoperhe ja Matti Paavola jo poistuneet käräjäpaikalta. Tästä heille langetettiin yhden hopeataalarin sakko ja asia lykättiin siksi, kunnes kaikki asianosaiset olisivat paikalla.¹⁷

Maaliskuussa 1761 talollisen vaimo *Maria Pertuntytär* Korvesta ilmoitti oikeudelle, että tykistön hanslankari Matti Fonsell oli antanut haastaa hänet näille käräjille vastaamaan pantatuille tavaroille aiheutuneesta vahingosta. Fonsell ei ollut kuitenkaan ilmaantunut käräjäpaikalle. Tästä syystä Maria vaati korvausta hukkaan heitetystä ajastaan. Fonsell määrättiin maksamaan hänen vaivoistaan kaksi hopeataalaria.¹⁸

Pariskunnan lapsista Antti Matinpoika Paavola, joka syntyi 9.10.1732, jatkoi Paavolan isäntänä ja kävi käräjiä tilan hyväksi.

Matti ja Maria Loimaan käräjillä. *Aninkainen*. Turun Seudun Sukututkijat ry:n jäsenlehti 3/2025, s. 37–40. Vuosikerta 29, Turku.

¹¹ KA, Loimaan käräjät 6.—11.3.1754, 395—396v.

¹² KA, Loimaan käräjät 12.—18.2.1756, 276—276v.

¹³ KA, Loimaan käräjät 11.—16.3.1758, 252—253v.

¹⁴ KA, Loimaan käräjät 11.—16.3.1758, 205v.

¹⁵ KA, Loimaan käräjät 26.3.—2.4.1760, 689—690v § 64; 690v—691 § 65.

¹⁶ KA, Loimaan käräjät 1.—9.12.1761, 1080—1094v § 64—68.

¹⁷ KA, Loimaan käräjät 26.3.—2.4.1760, 762—762v § 112.

¹⁸ KA, Loimaan käräjät 30.3.—4.4.1761, 395v—396v § 90.